

O Moći kriza Iana Bremmera

Ian Bremer, osnivač i predsjednik Evroazijske grupe, vodeće svetske firme u oblasti geopolitičkog savetovanja, objavio je svoju najnoviju knjigu Moć kriza sa podnaslovom *Kako će tri pretnje - i naš odgovor - promeniti svet*.

Poslednje delo proslavljenog globalnog mislioca već posle dve nedelje od objavljivanja, maja meseca 2022. godine, svrstano je na listu bestselera Njujork Tajmsa, po mnogima najprestižnijeg rangiranja novoobjavljenih knjiga u Sjedinjenim Državama.

Ian u ovoj pitkoj knjizi brze, njemu svojstvene, često šaljive i direktne naracije, analizira globalne krize koje potresaju svet. Pre svega, on se fokusira na ove tri - pandemiju, klimatske promene i nove tehnologije. Važno je napomenuti, da se autor fokusira na budućnost, koristeći istorijske kontekste za davanje mogućih odgovora na svetske izazove koje nam tek predstoje.

Laik, a kamo li student ili ekspert u oblasti (geo)politike, lako će primetiti da iz ove analize izostaje glavna tema svih naslovnih strana, političkih debata i neformalnih razmatranja: rat u Ukrajini i posledična svetska kriza. Ironija je utoliko veća uzimajući u obzir ne samo naziv firme koju je Ian osnovao 1998. godine, već i njegovu primarnu akademsku ekspertizu i naslov doktorske disertacije: *Politika etniciteta - Rusi u Ukrajini* objavljene na Stenford univerzitetu 1994. godine.

Razlog je pre svega praktične prirode - taj, da je rukopis predat u štampu manje od nedelju dana od početka (tj. obnavljanja višim intenzitetom) sukoba na istoku Ukrajine. Ian na često pitanje o propuštanju pisanja o ovoj krizi, u svom maniru odgovara da je predsjednik Ruske Federacije Putin trebalo da pročita rukopis pre otpočinjanja ofanzive, jer bi, dodaje Ian, možda i promenio odluku. Šta bi to ruski predsjednik naučio?

Prvo, da geopolitičke recesije, baš kao i one ekonomske, dolaze i vraćaju se na globalnu scenu ciklično. Ali, s jednom bitom razlikom: umesto relativno suženog ciklusa od 7-10 godina na ekonomskoj strani (pa samim tim i proživljavanja makar 3-5 kriza u životu prosečnog „potrošača“, „racionalnog igrača“ ili drugog sinonima za ekonomskog aktera u globalnoj ekonomiji...odnosno, nas samih), geopolitičke krize isplivavaju na naš politički horizont tek jednom do dva puta za života prosečnog glasača, pa im pridodajemo efekat crnog labuda, tj. unikatni, neponovljivi karakter.

Otuda, svetski politički akteri ne samo da su svesni postojanja ekonomskih kriza, već se i u mnogome slažu kako se protiv njih boriti. Naravno, ne umanjujem ovde heterogenost ekonomskih škola – fiskalnih i monetarnih alatki za borbu protiv prazne državne kase i novčanika građana. Ali, na primer, tokom Svetske ekonomske krize od pre deceniju i po, članice G7 grupe sastale su se sa Rusijom, Kinom, ostalim članicama G20 i drugih bitnih činilaca i zajedno trasirale put oporavka. Sličan scenario u političkim krizama – poput one tokom pada Berlinskog zida, ili mirovnih konferencija nakon I i II svetskog rata sa jasnim pobednicima i gubitnicima – prosto je nezamisliv, usled prevelikog jaza u viđenju situacije i saglasju oko uzroka problema.

Baš zato, odgovor na novonastale geopolitičke krize može, kako Ian tvrdi u naslovu, da promeni svet. Ali, samo one krize koje su „potaman“ za države i druge ključne donosiocice odlika, može doneti pozitivne promene. Dakle, kriza ne sme biti ni premala (jer neće mobilizovati one najmoćnije), ali ni prevelika (jer će u tom slučaju uništiti pregovarački potencijal i mogućnost pronalaženja zajedničkog jezika). Nakon što argumentuje zašto sukob SAD i Kine ne može biti okarakterisan kao hladni rat, te zašto se trenutno nalazimo u tzv. G-nula svetu (dakle, ni G2, G7 ili G8, bez i jedne, a kamo li više, svetskih sila koje fundamentalno utiču na oblikovanje svetskog poretka), Ian kroz tri glavna poglavlja, sa nizom pod-tema, analizira koja se (ako i jedna) od tri gorepomenute krize može svrstati u „idealnu“.

Iako, kako i sam tvrdi, *Moć kriza* predstavlja njegovu najoptimističniju procenu sveta u narednim godinama, Ian nas podseća, da je proces dolaženja do konsenzusa o načinu izlaska iz ovih kriza, ipak, zamršeniji. Države i nacije, pogotovu u svom izvornom obliku post-Vestfalskog mira, kao dominantnog činioca svetske politike, više nemaju monopol nad donošenjem, pa i implementiranjem rešenja. Multinacionalne korporacije (poput Majkrosofta i Huavejia, Tesle i Amazona), subnacionalni nivoi vlasti (poput Kalifornije ili Grada Tokija) i supranacionalne tvorevine (npr. Evropske Unije ili NATO), pa na kraju i nevladine organizacije (kao što je fondacija Bila Gejtsa ili Džordža Soroša) izborile su, parafrazirajući englesku frazu, svoje mesto za tim do skora ekskluzivnim stolom.

Baš se na primeru krize prouzrokovane ratom u Ukrajini vidi kakvu moć imaju nedržavni elementi. Kada ukrajinske pa i NATO zvaničnike upitate koje države trenutno najviše pomažu Ukrajini, odgovor će biti SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, pa na trećem mestu Majkrosoft (!), četvrtom Poljska, i dalje redom. Da li ovaj proces diferencijacije moći utiče pozitivno na sposobnost sveta da predvidi i uspešno odgovori na nastupajuće krize, koja je to kriza idealna da natera sveta da se „pomiri” i sabere, i zbog čega? Ove odgovore nudi Ianova knjiga koja ne patetiše kroz globalistički utopizam, već gradi argument kroz ono što autor smatra realnom šansom za bolji život u ostatku ovog veka.

Dividende mira između Rusije i Zapada više nedospavaju. Takav opis bezbednosne situacije u Evropi, iako ezoteričan, ipak se čini prikladnijim od paušalnog a za naš region i krajnje ciničnog „prvog rata na tlu Evrope od 1945. godine”. Energetska kriza, nestašica hrane, nastavak unutrašnje podele u jednoj i još žešća autoritarna konsolidacija moći u drugoj od dve najmoćnije svetske sile (pri čemu se ova dva opisa mogu koristiti i naizmenično), te ekonomsko tržište bliže slobodnom padu nego mirnoj luci. Ovakve okolnosti sigurno nam ne daju mnogo razloga za optimizam. Ali, u moru sivih pesimističnih analiza objavljenim od 24. februara na dalje, Moć kriza uliva dozu realističnog optimizma za decenije pred nama.

U Njujorku, 26.10.2022. godine.

Strahinja Matejić*

* Autor je zamenik direktora u kabinetu Iana Bremera.

